19 వ శతాబ్దపు సామాజిక మరియు మాత సంస్కరణ ఉద్యమాలు IIవ భాగం

భారతదేశం 19వ శతాబ్దంలో ఆధునిక పద్ధతుల్లో సమాజాన్ని పునర్నిర్మించే లక్ష్యంతో సంస్కరణ ఉద్యమాల శ్రేణిని చూసింది. విద్య యొక్క పరివర్తన శక్తిని నొక్కి చెప్పడం ద్వారా భారతదేశాన్ని సంప్రదాయాలు మరియు మూఢనమ్మకాల నుండి విముక్తి చేయడానికి ప్రయత్నించిన దూరదృష్టి గల నాయకులు మరియు మేధావులచే ఈ ఉద్యమాలు నడిచాయి. వారు పాఠశాలలు మరియు విద్యా సంస్థలను స్థాపించారు, సామాజిక పక్షపాతాలను ఎదురించారు చేశారు మరియు అన్ని వ్యక్తుల మధ్య సమానత్వం కోసం వాదించారు. మతసామరస్యం, సామాజిక న్యాయం కోసం పోరాడారు. 19వ శతాబ్దపు సంస్కరణ ఉద్యమాలు భారతదేశ చరిత్రలో చెరగని ముద్రను మిగిల్చాయి మరియు వారి పురోగతి మరియు జ్ఞానోదయం కోసం భవిష్యత్తు తరాలకు స్ఫూర్తినిస్తూనే ఉన్నాయి. ఈ కథనం ఉద్యమాల సంక్షిప్త అవలోకనాన్ని అందిస్తుంది, ఇది పోటీ పరీక్షలకు సిద్ధమవుతున్న అభ్యర్థులకు విలువైన సమాచారాన్ని అందిస్తుంది.

APPSC/TSPSC Sure shot Selection Group

కేశబ్ చంద్ర సేన్

సామాజిక సంస్కరణల బాట పట్టిన కేశబ్ చంద్ర సేన్ సమాజంపై చెరగని ముద్ర వేశారు. అచంచలమైన సంకల్పంతో, అతను పరివర్తన ఎజెండాను ప్రారంభించారు. పాఠశాలలను స్థాపించడం, కరువు ఉపశమనం అందించడం మరియు వితంతు పునర్వివాహాన్ని సమర్థించడం, అట్టడుగు వర్గాలను ఉద్ధరించడమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు. ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిలో, ప్రభుత్వం 1872లో స్థానిక (పౌర) వివాహాల చట్టాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా బ్రహ్మ సమాజం యొక్క ఆచారాల విలువను గుర్తించింది.

ఈశ్వర్ చంద్ర విద్యాసాగర్

ఈశ్వర్ చంద్ర విద్యాసాగర్, 19 వ శతాబ్దం మధ్యకాలానికి చెందిన ఒక ముఖ్యమైన వ్యక్తి, బెంగాల్లో జన్మించారు. ఆయనకున్న అపారమైన సంస్కృత పరిజ్ఞానం ఆయనకు 'విద్యాసాగర్' బిరుదును తెచ్చిపెట్టింది, ప్రతిష్ఠాత్మక సంస్కృత కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ స్థాయికి ఎదిగారు.

మహిళా విద్యను గట్టిగా సమర్థించే విద్యాసాగర్ భారతీయ బాలికలకు మార్గదర్శక సంస్థ అయిన బెథూన్ పాఠశాలను స్థాపించడంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. ఇన్స్పెక్టర్ ఆఫ్ స్కూల్స్, అతను తన మిషన్ను కొనసాగించాడు, జిల్లాలలో బాలికల కోసం అనేక పాఠశాలలను ప్రారంభించారు.

వితంతువులకు సాధికారత కల్పించడంలో విద్యాసాగర్ చేసిన కృషి చాలా ముఖ్యమైనది. వితంతు పునర్వివాహానికి నిర్భయంగా మద్దతిస్తూ, ఒక శక్తివంతమైన ఉద్యమానికి నాంది పలికారు. ప్రతిఘటన ఉన్నప్పటికీ, అతని ప్రయత్నాలు 1856 లో వితంతు పునర్వివాహ చట్టాన్ని అమలు చేయడానికి దారితీశాయి, ఇది సామాజిక మార్పు యొక్క కొత్త శకానికి నాంది పలికింది.

భారతీయ సమాజం – మహిళలు మరియు మహిళా సంస్థల పాత్ర

జ్యోతిరావు గోవిందరావు ఫూలే

మహారాష్ట్రలో ప్రముఖ వ్యక్తి అయిన జ్యోతిరావు గోవిందరావు ఫూలే జీవితాలను మార్చివేసిన సామాజిక సంస్కరణలను ప్రోత్సహించడంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. తన కాలపు అణచివేత నిబంధనలను సవాలు చేస్తూ స్త్రీలు, నిరుపేదలు, అస్పృశ్యుల అభ్యున్నతి కోసం నిర్భయంగా పోరాడారు.

విద్య ప్రాముఖ్యతను గుర్తించిన ఫూలే నిమ్న కులాల బాలికల విద్య కోసం ప్రత్యేకంగా ఒక పాఠశాలను స్థాపించి విప్లవాత్మక అడుగు వేశారు. ఈ అద్భుతమైన చొరవ లింగ సమానత్వం మరియు సామాజిక అభ్యున్నతి మార్గంలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిగా గుర్తించబడింది.

తన లక్ష్యాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి మరియు భావసారూప్యత కలిగిన వ్యక్తులను ఏకం చేయడానికి, సత్యం మరియు సామాజిక న్యాయం కోసం అంకితమైన సత్యశోధక్ సమాజ్ అనే సంఘాన్ని స్థాపించాడు. ఈ వేదిక ద్వారా వివక్షను సవాలు చేయడానికి, అందరికీ సమానత్వాన్ని పెంపొందించడానికి ఫూలే అవిశ్రాంతంగా కృషి చేశారు.

ప్రార్థనా సమాజ్

1867 లో మహారాష్ట్రలో స్థాపించబడిన ప్రార్థనా సమాజ్ హిందూ మతంలో సంస్కరణకు ఒక శక్తివంతమైన శక్తిగా ఆవిర్భవించింది, ఒకే దేవుని ఆరాధనను సమర్థించింది. దార్శనిక నాయకులు మహదేవ్ గోవింద్ రనడే, ఆర్.జి.భండార్కర్ నాయకత్వంలోని ఈ సమాజం బెంగాల్లో బ్రహ్మసమాజం ప్రయత్నాలకు అద్దం పట్టింది.

సామాజిక అసమానతలను సవాలు చేయాలనే దృఢ సంకల్పంతో ప్రార్థనా సమాజం కుల వ్యవస్థపై, బ్రాహ్మణుల ప్రత్యేక హోదాపై సాహసోపేతమైన దాడి ప్రారంభించింది. ఇది బాల్యవివాహం మరియు పర్దా వ్యవస్థ వంటి హానికరమైన పద్ధతులకు వ్యతిరేకంగా ఉద్వేగభరితమైన ప్రచారాన్ని నిర్వహించింది, అదే సమయంలో వితంతు పునర్వివాహం మరియు స్త్రీ విద్యను చురుకుగా ప్రోత్సహించింది.

రానడే హిందూ మతాన్ని సంస్కరించాలనే నిబద్ధతతో వితంతు పునర్వివాహ సంఘం, దక్కన్ ఎడ్యుకేషన్ సొసైటీలను స్థాపించారు. సామాజిక పురోగతి పట్ల ఆయనకున్న అచంచల అంకితభావానికి నిదర్శనంగా దేశవ్యాప్తంగా సామాజిక సంస్కరణలను పెంపొందించాలనే ఉదాత్త లక్ష్యంతో 1887లో నేషనల్ సోషల్ కాన్ఫరెన్స్ ను స్థాపించారు.

భారతీయ సమాజం సామాజిక సమస్యలు-

ది థియోసాఫికల్ సొసైటీ

1875 లో రష్యన్ ఆధ్యాత్మికవేత్త మేడమ్ బ్లావట్స్కీ మరియు అమెరికన్ కల్నల్ ఓల్కాట్ ప్రారంభించిన థియోసాఫికల్ సొసైటీ హిందూ తత్వశాస్త్రం మరియు కర్మ యొక్క భారతీయ భావనలో మూలాలను కనుగొన్నారు. వీరు 1886లో మద్రాసు సమీపంలోని అడయార్ లో థియోసాఫికల్ సొసైటీని స్థాపించారు.

1893లో భారతదేశానికి వచ్చిన ఐరిష్ మహిళ అనీబిసెంట్ థియోసాఫిస్ట్ ఉద్యమ ఎదుగుదలలో కీలక శక్తిగా మారింది. ఆమె వైదిక తత్వాన్ని ఉద్వేగభరితంగా ప్రచారం చేసింది మరియు భారతీయులు వారి గొప్ప సాంస్కృతిక వారసత్వం పట్ల గర్వపడేలా ప్రోత్సహించింది. ప్రాచీన భారతీయ మతాన్ని పునరుద్ధరించడం, విశ్వ సౌభ్రాతృత్వాన్ని పెంపొందించడం ఈ ఉద్యమం లక్ష్యం.

భారతీయ మత, తాత్విక సంప్రదాయాలను గౌరవించే విదేశీయులు ఈ ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించడం ఈ ఉద్యమానికి ప్రత్యేకత. బెనారస్ లో సెంట్రల్ హిందూ కళాశాలను స్థాపించి, తరువాత గౌరవనీయమైన బెనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంగా అభివృద్ధి చెందడంతో అనీబిసెంట్ ప్రభావం మరింత విస్తరించింది.

భారతదేశాన్ని తన శాశ్వత నివాసంగా చేసుకున్న అనీబిసెంట్ భారత రాజకీయాల్లో ప్రముఖ వ్యక్తిగా ఎదిగారు. 1917 లో, ఆమె భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పదవిని పొందింది, భారతదేశ సంస్కరణ మరియు జాతీయ ఉద్యమాలకు ఆమె గణనీయమైన కృషిని చేశారు.

ముస్లింలలో సంఘ సంస్కరణలు

సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ ముస్లింలలో ముఖ్యమైన సామాజిక-మత సంస్కరణోద్యమమైన అలీఘర్ ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించారు. 1862లో సైన్స్, వివిధ అంశాలపై ఆంగ్ల పుస్తకాలను ఉర్దూలోకి అనువదించే లక్ష్యంతో సైంటిఫిక్ సొసైటీని స్థాపించారు. సంఘ సంస్కరణ భావాలను ప్రోత్సహించడానికి ఆంగ్ల-ఉర్దూ పత్రికను ప్రారంభించడానికి ఆయన కృషి విస్తరించింది.

ఇతని చొరవతో స్థాపించబడిన మహమ్మదన్ ఓరియంటల్ కళాశాల తరువాత ప్రసిద్ధ అలీఘర్ ముస్లిం విశ్వవిద్యాలయంగా రూపాంతరం చెందింది. ఈ సంస్థ తన విద్యార్థులలో ఆధునిక దృక్పథాన్ని పెంపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది, అలీఘర్ ఉద్యమం అని పిలువబడే మేధో ఉద్యమం అభివృద్ధికి దారితీసింది.

సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంతో సహకారం ద్వారా ముస్లింల ప్రయోజనాలు ఉత్తమంగా నెరవేరుతాయని విశ్వసించారు. జాతీయత దిశగా భారతదేశ పురోగతికి బ్రిటీషు వారిని మార్గదర్శకులుగా ఆయన చూశారు. అందువలన, అతను భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కార్యకలాపాలలో ముస్లింల భాగస్వామ్యాన్ని వ్యతిరేకించారు, వారి హక్కులు మరియు పురోగతిని సాధించడానికి భిన్నమైన విధానాన్ని సమర్థించాడు.

భారత సమాజం యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు

పార్శీలు, సిక్కులలో సంస్కరణోద్యమాలు

19 వ శతాబ్దంలో, పార్శీలు మరియు సిక్కులు ఇద్దరూ తమ తమ మతాలను ఆధునీకరించడానికి మరియు సంస్కరించడానికి ప్రయత్నించారు.

తమ మతం క్షీణిస్తున్న స్థితి గురించి ఆందోళన చెందుతున్న పార్శీల సమూహం 1851 లో పార్శీ మత సంస్కరణ సంఘాన్ని స్థాపించింది. ఈ సంఘం సనాతనవాదం మరియు మూఢనమ్మకాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రచారం చేసింది మరియు వితంతు పునర్వివాహం మరియు మహిళల విద్య వంటి సామాజిక సంస్కరణల కోసం వాదించింది.

సిక్కులలో అనేకమంది గురువులు సంస్కరణోద్యమాలకు నాయకత్వం వహించారు. బాబా దయాళ్ దాస్ భగవంతుని యొక్క నిరంకారీ (రూపం లేని) ఆలోచనను ప్రచారం చేశారు, మరియు అతని అనుచరులు వారి సరళమైన జీవితానికి మరియు ఉన్నత నైతిక ప్రమాణాలకు ప్రసిద్ధి చెందారు. 19 వ శతాబ్దం చివరి నాటికి గురుద్వారాల (సిక్కు దేవాలయాలు) అవినీతి నిర్వహణను సంస్కరించడానికి అకాలీ ఉద్యమం అని పిలువబడే కొత్త సంస్కరణోద్యమం ప్రారంభించబడింది. అకాలీలు ప్రభుత్వంలో ఎక్కువ సిక్కు ప్రాతినిధ్యం కోసం మరియు వారి విలక్షణమైన తలపాగాలను ధరించే హక్కు కోసం పోరాడారు.

పార్సీ మరియు సిక్కు సంస్కరణ ఉద్యమాలు రెండూ వారి వారి వర్గాలపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపాయి. వారు తమ మతాలను ఆధునీకరించడానికి మరియు సంస్కరించడానికి సహాయం చేసారు మరియు భారతదేశంలో సామాజిక మరియు రాజకీయ మార్పు యొక్క విస్తృత ప్రక్రియలో కూడా వారు పాత్ర పోషించారు.

19వ శతాబ్దపు భారతదేశ సామాజిక మరియు మత సంస్కరణ ఉద్యమాలు Part I

మరింత చదవండి:	
తాజా ఉద్యోగ ప్రకటనలు	ఇక్కడ క్లిక్ చేయండి
ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్ (APPSC, TSPSC)	ఇక్కడ క్లిక్ చేయండి
ఉచిత మాక్ టెస్టులు	ఇక్కడ క్లిక్ చేయండి